

HALİD ZİYA UŞAKLIĞIL

AŞK-I MEMNUN

GÖNÜMÜZ
TÜRKÇESİYLE

MEHMET RAUF'UN SONSOZÜYLE

HALİD ZİYA UŞAKLIGİL

AŞK-I MEMNU

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Âlem Matbaası, 1306 (1901)

Yazar tarafından dili sadeleştirilmiş 1. basım: Hilmi Kitabevi, 1939

Can Yayınları'nda 1. basım: Ocak 2016, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 10000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Mustafa Çevikdoğan

Günümüz Türkçesine uyarlayan: Tamer Erdoğan

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devkaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş

Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-3018-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750730184

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

HALİD ZİYA UŞAKLIGİL
AŞK-I MEMNU
GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

ROMAN

♥can

Halid Ziya Uşaklıgil'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Aşk-ı Memnu, 2016

Bu muydu?, 2016

HALİD ZİYA UŞAKLIGİL, 1865'te İstanbul'da doğdu. Aslen Uşaklı olan ailesi daha sonra İzmir'e yerleşmiştir. 1878'de İstanbul'dan İzmir'e taşınan Halid Ziya, bu şehirde eğitimine devam etmiş, Fransızca ve İtalyanca öğrenmiştir. Bir yandan Türkçe edebiyatta kendini geliştirirken bir yandan da Fransızcadan yaptığı çevirileri yayımlatma fırsatı buldu. Kitap olarak yayımlanan ilk çevirisi Jean Racine'in *Le Thébaïde* adlı eseridir. Bir şiiri Muallim Naci'den sert bir eleştiri alınca şiirden uzaklaştı ve nesre yoğunlaştı. 1884'te İzmir'de arkadaşlarıyla *Nevruz* gazetesini çıkardı. Bir süre İstanbul'da yaşadıkdan sonra tekrar İzmir'e dönüp *Hizmet* ve *Ahenk* gazetelerini kurdu. *Sefile* romanı ilk sayıdan itibaren *Hizmet*'te yayımlandı. *Sefile*'yi *Nemide* izledi. Halid Ziya, 1896'da *Mai* ve *Siyah*'ın tefrikasıyla *Servet-i Fünun*'a katıldı. Ardından *Aşk-ı Memnu* geldi. *Kırık Hayatlar*'ın tefrikası bitmemişken istibdat idaresinin baskılarına dayanamayarak yazmayı bıraktı. 1908'e kadar ara verdiği yazı hayatına *Sabah*'ın başyazarı olarak döndü ve bu gazetede *Nes-i Ahir*'in tefrikasına başladı. V. Mehmed'in tahta çıkmasından sonra İttihat ve Terakki idaresi tarafından mabeyin başkâtipliğine atandı. Bu göreve dört yıl devam etti. 1915'te Almanya'ya gönderildi. Cumhuriyetin ilanından sonra Yeşilköy'deki köşküne çekildi ve eski eserlerinin dilini sadeleştirerek yeni baskılarını hazırlamaya başladı. 1937'de oğlu Vedat'ın intiharıyla büyük bir yıkım yaşadı. 1945 yılında Yeşilköy'de öldü.

BİR KAÇ SÖZ

Kitabın sadeleştirilmiş olmasına fazla genişlikde bir ma'na vermemelidir : Yeni nesil için pek tanılmamış olan kelimeler, terkipler türkceye çevrilmiş, fakat üslûba, ibarelerin teşkilâtına hiç dokunulmamıştır.

İmlâ hakkında fikirlerimin ne olduğuna kitab okunurken vukuf hasıl olacaktır. Bugün türkçenin imlâsı büyük bir karışıklık göstermektedir. Kullanılan imlâ türkçenin bünyesine, esas ka'idesine uygun olmadığındandır ki ne bir sarf, ne bir lugat kitabı yapılamamıştır. Mekteb çocuklarının elinde bir sarf, bir lugat olmadıkça tahsil çağından çıkacak olanlar kendi dillerini bilmeden hayata atılacaklar demektir. Her şey'den evvel imlâyı lisanın esas yapısına uyacak surette tesbit etmek ve gençlere bir sarf, bir lugat verebilmek lâzımdır.

Bu kana'ati şu bir kaç sözle icmal etmek istedim.

H. Z. Uş ..

Halid Ziya'nın 1939 baskısına eklediği not.

Naşirin İfadesi

Büyük edibimiz Halid Ziya Uşaklıgilin eserlerini tab'a başladığım zaman, müellif, eserlerini sadeleştirmeyi memnuniyetle kabul etmiş ve her eserini baştan başa gözden geçirerek kendi kalemiyle tashih etmiş ve sadeleştirmişti.

Yalnız evvelce bu eserin üçüncü sahifesinde yazdıkları *Birkaç Söz* de o vakitler imlâmızın henüz takarrur etmediği ve büyük karışıklıklar gösterdiği için eski imlâyı muhafazaya mecbur kaldığımız bildirmişlerdi.

Bilâhara Türk Dil Kurumu tarafından neşrolunan (İmlâ klavuzu) türkçemizin yazılığında, imlâsında oldukça bir istikrar ve intizam temin etmiş olmakla bundan böyle Üstad Halid Ziya Uşaklıgilin bütün eserlerinin yeni imlâyâ göre basılması faydalı görülmüştür.

1945

Naşir : İbrahim Hilmi
Çığıroçan

Halid Ziya'nın ölümünden sonra yapılan ilk baskıya yayıncının eklediği not.

Can Yayınları'nın Notu

Aşk-ı Memnu ilk olarak 9 Şubat 1899-17 Mayıs 1900 tarihleri arasında *Servet-i Fünun*'da tefrika edilmişti. Kitap olarak Arap harfleriyle 1901'de, Âlem Matbaası'nda basıldı. 1939'da, yeni harfli ilk baskıda yazar, romanı elden geçirip Arapça ve Farsça terkipleri Türkçeleştirmişti. Biz de elinizdeki kitabı hazırlarken bu 1939 baskısını esas aldık. 1901 ve 1945 baskıları başta olmak üzere romanın diğer baskılarından da faydalandık. Artık kullanılmayan kelimeleri bugünkü karşılıklarıyla değiştirdik. Bu değişiklikleri yaparken yazarın üslubunu korumaya dikkat ettik.

Halid Ziya Uşaklıgil

(Eseri yazarlarken)

AŞK-I MEMNU

I

Maun¹ sandalla çarpışmayı andıran bu tesadüflere artık o kadar alışmıştı ki bugün Kalender'den² dönerken gene onun adeta çarparcasına yakından sıyırıp geçişini fark etmemiş göründüler. Beyaz sandalın içindeki şık, zarif hanımlarda küçük bir telaş eseri, bir ufak korku çılgılığı bile uyandıramayarak geçen maun sandala –her iki tarafı görebilmek üzere biraz yan oturan– Peyker başını bile çevirmedi; arkasını sahile vererek Anadolu kıyısına dumanlarını serpen bir vapura dalmış gözleriyle Bihter'in beyaz örtüsünün içinde vakar ve endişe dolu çehresi tamamıyla kayıtsız kaldı; yalnız anneleri, sarıya boyanmış saçlarının altında gözlerinin anlamına derin bir belirsizlik veren geniş bir sürme çemberiyle çevrilmiş gözlerini çevirdi, ucunda gizli teşekkür anlamı titreyen bir serzeniş bakışıyla maun sandala büsbütün yabancı kalmadı.

Aralarında mesafe biraz açılır açılmaz bu üç kadının kayıtsız vakarı birden sarsıldı. En önce anne –kırk beş senenin henüz gidermeyi başaramadığı bir gençlik ku-

1. Büyük bir orman ağacı, akaju. (Y.N.)

2. Boğaziçi'nde, Yeniköy ile Tarabya arasında kalan semt. 19. yüzyılın sonlarından itibaren İstanbul halkının yoğun ilgi gösterdiği bir mesire yerine dönüştü ve Kalender Bahçeleri olarak anılır oldu. (Y.N.)

runtusuyla mesirelerde etrafa dağılan tebessümleri kendine yormak alışkanlığıyla– dedi ki:

“Bu Adnan Bey de... Artık âdet oldu, mutlaka her çıkışta rastlaşacağız; bugün Kalender’de yoktu değil mi Bihter?”

Annesinin şikâyet görünümü altında gizli bir memnuniyeti yeterince saklayamayan sözlerini Bihter cevapsız bıraktı.

Peyker, validesine doğrudan doğruya cevap veremeyerek, “Bugün çocukları da yanında değil,” dedi. “Ne güzel çocuklar değil mi anne? Hele oğlan! Yumuk yumuk gözleriyle bir bakışı var ki...”

Bihter eğilmeyerek dudaklarının ucuyla sordu:

“Annelerini tanır mıydınız anne? Kız annesine çekmiş olmalı...”

Firdevs Hanım, Bihter’in sorusunu anlamamışçasına donuk gözlerle bir saniye baktı, sonra başını çevirerek artık gözden kaybolan sandalı araştırdı; tekrar Bihter’e bakarak ve bu defa kendi zihninden cereyan eden düşünce silsilesini takip ederek, “Ne tuhaf bir bakışı var,” dedi. “İsrar eden bir bakış! Ne zaman gözlerim tesadüf etse...”

Firdevs Hanım tamamlamadan önce biraz durdu. Galiba “bana” diyecekti fakat kızlarına karşı bu kadarcık bir dil sakınına, tamamıyla sönmesi mümkün olmayan bir annelik vakarıyla gerek duydu ve, “Buraya bakarken görüyorum,” dedi.

Annelerinin bu küçük dil sakınına ikisinin de dikkatinden kaçamadı, Peyker’le Bihter anlamlıca bakışarak gülümsediler, hatta Peyker bu gülümsemenin ifadesini açıklamaktan çekinmeyerek, “Evet, gözlerini Bihter’den ayırmıyor,” dedi.

Bu cümlenin etkisini görmek için annelerine baktılar; o, cevap vermemek için uzaklara baktı.

Firdevs Hanım, Melih Bey takımının özel şöhretin-

den en çok payı olan bir yüzdür ki işte otuz seneden beri –on beş yaşından kırk beş yaşına kadar– bütün mesirelerin en tanınmış hayat simgelerinden biridir. İstanbul’un gezinti yerleri takviminde ismi silinemeyen, hâlâ silinemeyecek görünen, hayatından her sene geçtikçe gençliğe daha çok asılan bu kadın, beyazlığını saklamak için sarıya boyadığı saçlarıyla tazeliğinin yok oluşunu örtmek için düzgünlere¹ sıvadığı yüzüyle kendisini o kadar aldatmış, henüz tazeliği kuruntusunun içine öyle bir düşünce sapkınlığıyla nefsinin bırakmıştı ki Peyker’le Bihter’in yaşlarını –birinin yirmi beş, ötekini yirmi iki senesini– unutarak onları bütün bu tebessümlerden, bu izlemelerden pay alamayacak kadar çocuk sanırdı.

Bu, iki kızla anneleri arasında sonsuz bir savaş ve alay zeminiydi ki tamamen açıklık kazanamamakla birlikte hemen her gün yinelenir; Peyker’in anlamlı bir kelimesi, Bihter’in insafsız bir tebessümü güya bu iki genç bedenin gençlik zaferini hâlâ genç kalmak isteyen bu annenin harap ve pörsümüş kırk beş senesine çarpardı.

O, böyle hain bir kelime, merhametsiz bir tebessüm, kulaklarına müthiş bir alay ıslığıyla kırk beş yaşını bağırırken dudaklarında acı bir izdüşümle dalgın dalgın Peyker’le Bihter’e bakar, sonra ufak bir titreyişle gözlerini bu gerçekten ayırarak tekrar gençlik kuruntusunun aldatıcı hazzına geri dönerdi.

Şimdi, dört aydan beri rahatsız edici bir düşünce beynini tırmalıyordu: Peyker biraz sonra onu büyükanne yapacaktı. Bunu öğrendikten sonra büyükannelik bir karabasan ağırlığıyla onu bunaltmaya başladı. Kendi kendisine güya bu düşünceyi silkip atmak isteyerek, “Mümkün değil!” derdi.

1. Kadınların, teni pürüzsüz göstermesi, renk vermesi için yüzlerine sürdükleri yarı sıvı veya boyalı krem, fondöten. (Y.N.)

Büyükanne!

Melih Bey takımının içinde kadınlar zor anne olurken büyükanne olmak onun için bir düşünüş, bir ayıp hükümündeydi. Şimdiden buna bir çare düşünüyor, saçlarının beyazlarıyla yüzünün haraplığına bir onarıcı önlem bulduktan sonra büyükanneliğe de bir şey icat etmek istiyordu. Öyle bir şey ki ona gençlik kuruntusunun sarhoşluğunda gizlenebilmek için imkân bıraksın: Çocuk annesine abla, ona da anne diyecekti.

Melih Bey takımının içinde böyle garip bir istisna oluşturmak küçüklüğünü talih onun için mi alıkoymuştu? Bu olay hayatını kirletecek bir leke kadar onu korkutuyor ve artık Peyker'e, onu büyükanne yapacak olan bu yaratığa açıkça düşmanlık ediyordu.

Peyker'in son cümlesinden sonra sandalda hep sustular. Adnan Bey artık unutulmuş göründü.

* * *

Melih Bey takımı! Bu takımın İstanbul hayatındaki yerinin belirlenmesi sağlam bir kurala dayanmış olamaz. Tamamıyla kibar âlemine¹ mensup olduğunu iddia edecek kadar sağlam bir asalet sahibi olmayan bu ailenin yarım yüzyıl öncesine kadar varlığı kuşkulu ve belirsizdir, aile bireyleri içinde kibar hayat sicilinde tanınmış isimler bırakanlara uzaktan yakından –biraz karışık olmakla birlikte– tesadüf etmek soyağaçları düşkünlerine belki mümkün olur. Asıl takımın özel hayat tarihi işte bu aileye adını bırakan Melih Bey'den başlar. “Melih Bey takımı” unvanı ailenin bütün ruhsal tarihini simgeleri ve kapsamıyla özetleyen bir anlatım genişliğine sahiptir.

1. Bir toplumun yüksek tabakası, soylu ve seçkin sınıf. (Y.N.)

*Halid Ziya'ya kadar, romancı muhayyilesiyle doğmuş tek muharririmiz yoktur.
Hepsi roman veya hikâye yazmaya hevesli insanlardır.*

Ahmet Hamdi Tanpınar

Bu aşk, Bihter'in aşkı, Bihter'le Behlül'ün yasak aşkı, yazarın asıl yazmak istediği ve en çok başarılı olduğu bölüm... Çünkü romanın asıl hayalı Nihal'in vakası olduğu ve onda çok başarılı olduğu halde yazar bunda yüz kat fazla başarılı olmuş, ona oranla "benzersiz" denilecek kadar bu aşkı kusursuz ve nefis bir biçimde yazmıştır. Bu aşkı başlangıcından sonuna kadar bütün anları ve dönemleriyle kılı kırk yararcasına çözümlenme ve açıklamada büyük, pek büyük bir kudret ve sanat var. Bu kadar yakından ve bu kadar derinden tanıdığımız bu genç kadının ruh ve aşkı bizi büyülüyor ve sarhoş ediyor. Nihal'le ruhumuzun en ince ve gözyaşı dolu etkilenmelerimiz heyecana getirildikten sonra Bihter'in, "bu İstanbul'un en nefis kadını"nın hayal ve ruhuna girerek o kadar belirsiz, özleyen, ıtırılı bir tutku rüyasına katılıyoruz. Ve bunda o kadar derin ve karanlık bir duygulanma var ki biz de temiz kalmakla düşkünlük arasında Behlül gibi kararsız kalıyoruz ve hangisini tercih edeceğimize uzun müddet tereddüt ediyoruz.

Mehmed Rauf

Yazarın özgün diline en az dokunuşla günümüzün Türkçesine uyarlanmış, hâlâ yepyeni bir roman.

Aşk-ı Memnu, her zaman okunacak.

